

เรื่องจับจองที่ดิน
(เพิ่มเติม)

พระเจ้าพญาเฮอ
กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์
เด่นามดี
กระทรวงเกษตราธิการ

พิมพ์

เมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน พระพุทธศักราช ๒๔๖๐

เรื่องจับของที่กิน (เพิ่มเติม)

มีคนทักว่าความเห็นของเสนาบดีกระทรวงเกษตรผลิตหน้า ๒๐ โดย
ทรงเจ้าพระทัยความเห็นที่ประชุมที่โตคพมพ์ ไว หน้า ๑๙ คลาดไป ความ
เห็นที่ประชุมหน้า ๑๙ มีความว่า

“ควรประกาศให้ราษฎรมารับหนังสือคู่มือในทึ่ ๆ ทำประโยชน์แล้ว
ถวายเปนบำให้มาขอรับใบเหยียบย่ำเสีย”

เมื่อได้มาพิจารณาความเห็นที่ประชุมอีกแล้วจะเรียกว่าเสนาบดีกระทรวง
เกษตร ทรงเจ้าพระทัยผิดก็โต คือทรงเจ้าพระทัยว่า “หนังสือคู่มือ” เปน
“ใบเหยียบย่ำ” อันที่จริงผู้แต่งความเห็นที่ประชุมข้อ ๑ นั้นแต่งหนังสือชัก
ให้หลง คงต้องประสงค์ให้เข้าใจ “หนังสือคู่มือ” นั้นว่าเปนหนังสือที่
กล่าวในใบบอกกรมมหเทศาภิบาลหน้า ๒ ซึ่งมีความว่า

“ควรให้อาเภอมีอำนาจออกหนังสือสำหรับที่ โต ๆ ขำพระพุทธรเจ้า
โตถวายเป็น โต ๆ แบบหนังสือสำหรับที่ โต ๆ มาเพื่อเปนทาง
พระดำริห์.....”

ขอให้สังเกตว่าใบบอกของกรมมหเทศาภิบาลไม่ได้เรียกชื่อหนังสือนี้ว่าเป็น
“หนังสือคู่มือ” เสนาบดีกระทรวงเกษตร จึงทรงต่อเรื่องกันไม่คิด

เสนาบดีกระทรวงเกษตร ยังทรงมีพระนิสัยเปนคระถากการอยู่ ตาม
ธรรมเนียมคระถากการแล้วจับตแต่พิจารณาแต่ถ้อยคำที่เป็นคำตลกตงกัน ซึ่งเรียก
ในเรื่องนี้ว่า “ความเห็นที่ประชุม” เช่นอย่างเดียวกับคระถากการจับตแต่

พิจารณาแก้บทกฎหมาย ไม่ดูถ้อยคำ โต้เถียงของใครต่อใครในเมื่อร่าง
 กฎหมายฉบับนั้นขึ้น ตามวิธีคัดแล้วขอ โต้เถียงในชั้นร่างเป็นพฤกษา
 อ่างขึ้นพูดไม่ได้ คัดถือแต่คำในบทกฎหมายชั้นพิจารณาอย่างเดียวกัน
 ถ้าจำนวนบทกฎหมายพาให้เข้าใจแปลกไปจากความ ประสงค์ ใน ชั้นเดียวกัน
 ในร่างแล้ว คำในบทกฎหมายนั้นเป็นหลักสำหรับวินิจฉัยคดี หากใช้คำ
 โต้เถียงในชั้นร่างไม่ ชนิดเดียวกันเมื่อที่ประชุมที่มณฑลฎกเกิดตกลงเห็น
 อย่างไม่ เสนาบดีกระทรวงเกษตร์ ทรงถ้อยคำที่ ๆ ประชุมในมณฑล
 ฎกเกิดตกลงเป็นหลัก ไม่ได้ทรงเอื่อมไปถึงความข้ออื่น ๆ แต่เมื่อมีคน
 ทักว่าทรงเข้าพระทัยผิดแล้ว จึงทรงดำริเรื่องไปถึง โบบอกสมุหเทศาภิบาล
 ที่ใดศพนพพะไว้ ในหน้า ๑ ถึง หน้า ๓

ขอให้สังเกตว่าในวรรคสุดท้ายแห่งหน้า ๑ สมุหเทศาภิบาลพูดถึงความ
 เห็นของมณฑล หากได้พูดว่าเป็นความเห็นที่ ๆ ประชุมตกลงไม่ ต่อใน
 หน้า ๒ วรรค ๒ จึงพรรณาดังความเห็นของที่ประชุม เสนาบดีกระทรวง
 เกษตร์ จึงทรงมีหนังสือแสดงความคิดเห็น ที่ประชุมเป็น ๒ จำนวน ๆ หนึ่งใน
 ปรากฎในหน้า ๒, จำนวนหนึ่งที่ปรากฏในหน้า ๑๙ และหน้าต่อ ๆ ไป ถ้อยคำ
 ใน ๒ จำนวนนี้หาเหมือนกันไม่ เหตุใดแต่เสนาบดีจึงทรงจับเอาจำนวน
 ในหน้า ๑๙ ขึ้นเป็นหลักทรงวินิจฉัย เหตุใดแต่จึงไม่ทรงจับเอาจำนวนที่ศพนพ
 ไว้ใน หน้า ๒ ก็เพราะเหตุว่าหน้า ๒ เป็นเรื่องที่พระยาสุรินทร ๆ สมุหเทศา
 ภิบาลบอกว่าที่ประชุมเห็นดังนี้ ๆ, ในหน้า ๑๙ เป็นคำที่ ๆ ประชุมตกลงแท้

หรืออีกนัยหนึ่งหน้า ๒ นั้นเป็นแต่คำบอกเล่าของสมุหเทศาภิบาล ใคร
รู้กฎหมายแล้วจะรู้ได้ว่าพยานบอกเล่าไม่ดีเท่าพยานตรงเช่นคำที่โต้คกตงกัน
แต่ดังที่ปรากฏในหน้า ๑๙ และนำต่อไปนั้น

แต่เพื่อจะไม่ ให้เป็นที่สงสัยว่าเสนาบดี ยังทรงจงนพระทัยในพระดำริที่
ทรงเขียนมาแล้ว จึงขอจับหนังสือสมุหเทศาภิบาลขึ้นพิจารณาโดยละเอียด

ในหน้า ๑ ตอนสุดท้ายมีความว่า

“มณฑลใดมีความเห็นในเรื่องที่ดินที่ใดทำเป็นประโยชน์แล้วเช่นที่บ้าน
ที่ดิน ที่นาเป็นต้น เณรที่ยังไม่ได้จัดการออกโฉนดตาเจ้าของที่ดินมี
ประสงค์ จะซื้อขายให้ บันแก่ผู้ใด ควรต้องรับหนังสือสำหรับที่ดินก่อน
จึงจะทำหนังสือสัญญาซื้อขายได้”

ถ้าจะให้ความเห็นของมณฑลนี้เป็นกฎหมายบ้านเมืองเมื่อใดแล้ว รัฐบาล
ต้องจัดให้เจ้าของที่ดินได้ รับหนังสือสำหรับที่ดิน ทุกคนและทุกรายในวันเดียวได้
ถ้าแจกหนังสือสำหรับที่ดินให้คนทั่วไปไม่ได้ ในวันเดียวแล้ว ชาวบ้านไปเท่าใดใน
ระหว่างวันเหล่านี้ของเป็นวันปิดการค้าขายที่ดิน ไม่ให้ มุชอมีขายกันได้
เพราะใครค้าขายกันในระหว่างวันเหล่านี้แล้ว เป็นอันค้าขายผิดกฎหมาย เรา
รู้อยู่แล้วว่ารัฐบาลออกหนังสืออะไร ๆ ให้ ใครทั่วหน้ากันในวันเดียวไม่ได้
และเรารู้ แล้วคิดว่าถึงกฎหมายจะปิดการค้าขายอย่างไรในเรื่องนี้คดี ราษฎร
ก็ยังคงซื้อขายกันอยู่นั่นและ เรื่องนี้เป็นเรื่องหนึ่งซึ่งไม่มีรัฐบาลที่ไหนใน

โตกนั้นจะห้ามได้ ถ้าเจ้าพนักงานไม่ทำหน้าที่ซื้อชอขายให้แต่ด้วยชอผู้ขายก็
 ทำหน้าที่ซื้อเอาเอง หรือชอขายโดย “ แดกหมูแดกแมว ” รัฐบาลจะมี
 อำนาจแต่ต้นตำให้ดียังไรก็ดี ก็ต้องมีกำหนดเขตที่บังคับสำเร็จได้ และ
 ไม่ได้ เป็นต้นเช่นรัฐบาลจะออกกฎหมายบังคับไม่ให้คนกินอาหารนั้นคือ
 เป็นอันบังคับไม่สำเร็จเป็นแน่ ออกกฎหมายไม่ให้ชอขายแดกเบ็ดเตล็ดกัน
 ในระหว่างคนที่อยู่ด้วยกันนั้นก็เช่นเดียวกัน ผลคือมีว่ากฎหมายไปทาง
 หนึ่ง โดกกรรมไปทางหนึ่ง ดอยแพกัน มีผลอีกชั้นหนึ่งว่าเป็นเครื่อง
 สำหรับให้ชนทวงหน้าตลกกฎหมายและข้อบังคับของรัฐบาลจนสิ้นความนับถือ
 กฎหมายเช่นหมึกศพที่เขาเรียกว่า “ กฎหมายตายแล้ว ”

ความเห็นมณฑลเทศาภิบาลอีกว่า

“ ส่วนที่คนที่ยังไม่ได้ทำให้ ที่เป็นประโยชน์ถึงแม่เจ้าของจะมีใบเหยียบย่ำ
 ก็ไม่ควรจะทำหน้าที่ซื้อสัญญาชอขายให้ ”

ในพระราชบัญญัติลักษณะที่ดิน ร.ศ. ๑๒๗ เจ้าพระยาเทเวศร์ได้ความ
 ลงไปว่า ใบเหยียบย่ำห้ามไม่ให้ชอขายกันซึ่งเป็นความใหม่ เพราะตาม
 กฎหมายเดิมแล้วชอขายกันได้ ฉะนั้นเชื่อว่ากฎหมายเดิมดีกว่ากฎหมายที่
 เจ้าพระยาเทเวศร์ ตั้งขึ้นใหม่ แต่เมื่อมีกฎหมายไม่ให้ชอขายใบเหยียบย่ำ
 กันแล้ว ต้องพิจารณาว่าผลดีอย่างไร ฉะนั้นคิดว่าผลดีดังนี้ ราษฎร
 คงขายที่ดินแก่กันอยู่ดี ผู้ชอเขาอยู่ในที่นั้นก็ไปขอใบเหยียบย่ำใหม่ในชื่อ
 ของตน ผลก็ดังว่าเป็นการเท่ากับชอใบเหยียบย่ำกันนั้นและ ใบเหยียบย่ำ

ไม่เป็นหนังสือสำคัญอะไรในระหว่างผู้ชอกับผู้ชาย เพราะอายุใบเหี้ยบบ้าง
 อย่างยาวก็เพียง ๒ ปี ไม่มีราคาเท่าใดนัก ข้อสำคัญนั้นคือใครปกคองอยู่
 เมื่อผู้ปกครองชายความปกครองนั้นให้ผู้ชอแล้ว ผู้ชอได้ข้อสำคัญไว้
 ในมือแล้ว ฉันสงสัยว่าที่ชาวหัวเมืองเขาใจผิดนั้น อยู่ที่นี้ คือ เขาใจว่า
 ถ้าใครได้รับใบเหี้ยบบ้างไปแล้ว และมาขอต่อใบเหี้ยบบ้างอีก เจาน่าที่
 จำเป็นต้องต่ออายุให้ ถ้าเขาใจผิดแล้ว ฉันบอกว่าเขาใจผิด ด้วยไม่มี
 กฎหมายที่ไหน บังคับให้เจาน่าที่จำเป็นต้องต่ออายุใบเหี้ยบบ้างเลย เจาน่าที่
 สามารถไม่ต่ออายุให้ ออกก็ได้ โดยคงหลงกษณอนจณยว่ามาขอต่ออายุ
 ใบเหี้ยบบ้างนั้น จะทำให้มันเป็นประโยชน์ไม่ได้ คงที่ฉันได้พรรณามาแล้ว
 ตามกฎหมายบังคับให้เจาน่าที่จำต้องต่ออายุใบเหี้ยบบ้างให้เต็มไป ใบ
 เหี้ยบบ้างเป็นหนังสือดีเสียกว่าโฉนดฤา ซึ่งเป็นการผลิตกับโครงเรื่อง
 กฎหมายที่คนทั้งหมด กฎหมายที่ดินเรียงลำดับยศหนังสือสำคัญสำหรับ
 ที่ดินดังนี้ ชั้นสูงที่สุดคือโฉนด ชั้นรองลงมาคือใบจอง ชั้นแถวที่สุดใบ
 เหี้ยบบ้าง ฉันได้กล่าวไว้แล้วว่า ใบเหี้ยบบ้างนั้นเป็นหนังสือสำหรับที่ดิน
 ที่ราษฎรไปขอเอาได้ง่าย ๆ ในปัจจุบันที่ฉันได้เห็น เป็นสิ่งสำคัญสำหรับ
 กรรมสิทธิ์ที่ดินชั่วคราวก่อนรัฐบาลจะ ออกหนังสือ สำคัญแท้เช่น ใบจอง และ
 โฉนดให้ ด้วยการชอกใบจองและโฉนดนั้นต้องกินเวลา

อนึ่งเมื่อที่ประชุมที่มณฑลฤกเกิดพูดข้ง่าย ๆ ถึงจะให้ มีประกาศบังคับ
 ให้ราษฎรมารับหนังสือสำคัญอะไรที่ ๆ ประชุมคิดขึ้นใหม่นั้น ที่ประชุม
 ไม่ได้ระตุกว่า ถ้าจะประกาศบังคับได้แล้ว จะต้องทำรังวัดทุกแปลง

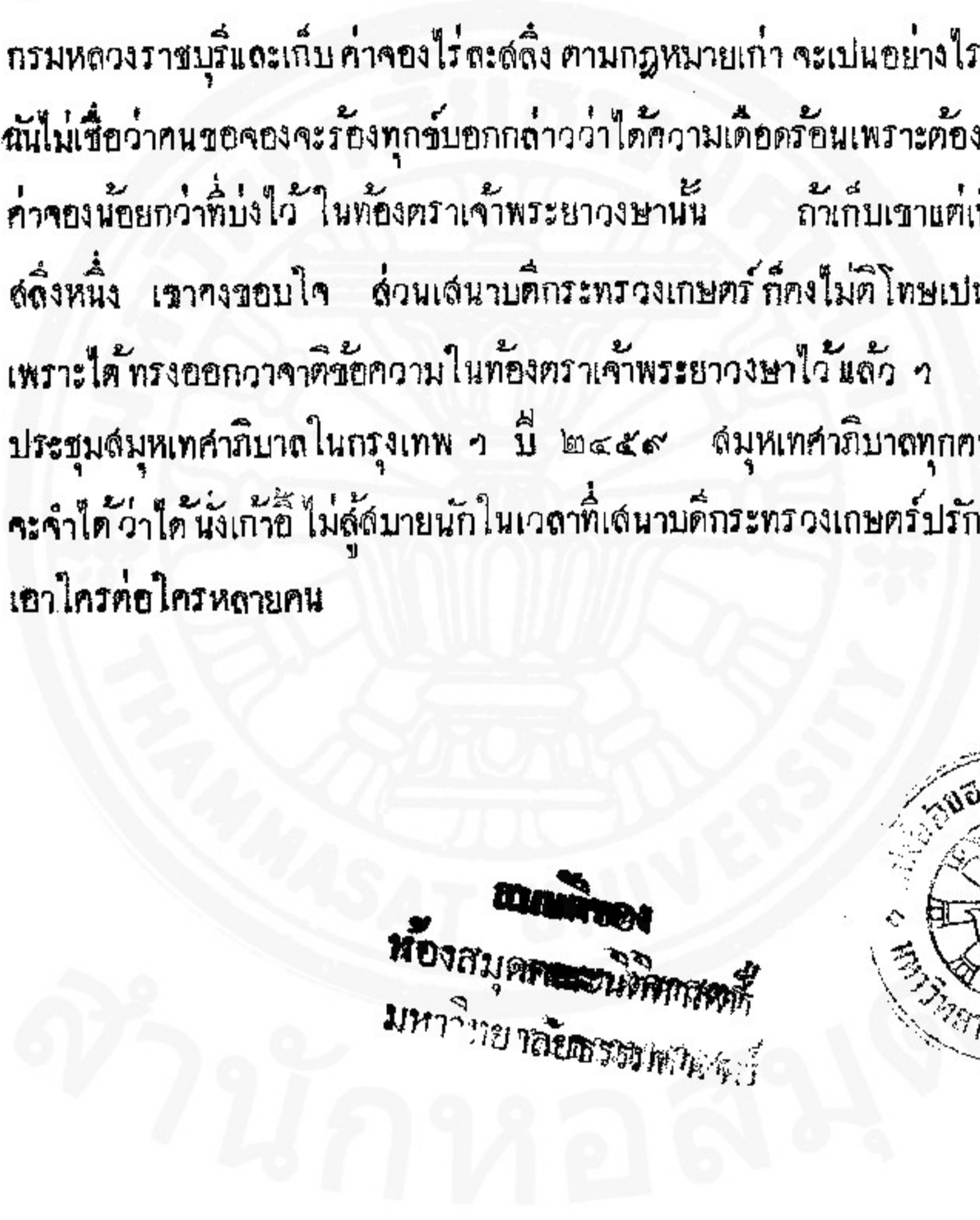
ถ้าจะหัดบกาออกหนึ่งสัปดาห์ไปไม่รังวัดแล้ว เจ้าของที่ดินในตำบลหนึ่ง ๆ มีวิวาทกันผู้ใหญ่พร้อมกันชนตา ฉะนั้นยากจะทราบว่าจะใครจะเป็นผู้รับชำระ รับไต่ถามให้แล้วไฉนเร็ว ขอให้ลองคิดถึงเรื่องออกโฉนดแผนที่เทียบ ตูกระไร การออกโฉนดแผนที่นั้นได้ค่อยออกมาทีละเล็กทีละน้อย แต่ตั้งน ราชฎรยังวิวาทของสิ่งความไปชำระที่ศาลนับเรื่องไม่ถวน

ในหน้า ๒ มีความอีกว่า

“มณฑลมีความเห็นในเรื่องของจับของที่ดินว่า ควรเรียกค่าหวงห้าม ในครั้งแรกไว้ละ ๕ สตางค์ จึงให้หวงห้ามที่ดินนั้นได้ ใน ๓ ปีต่อไป ถ้าทำที่ไม่แล้วจะขอต่ออายุต่อไป ก็ให้เรียกค่าหวงห้ามอีกไว้ละ ๕ สตางค์ ต่อไปทุกปี”

ถ้าจะเอากำหนด ๓ ปีนั้นคงแล้วเจ้านาทมเครื่องมือพออยู่แล้ว คือขอ ใบของมา ใบของทำประโยชน์ได้ทั้งหมดตั้งที่เป็นความประสงค์นี้ ส่วน ค่าธรรมเนียมที่จะเก็บนั้น ในรัชกาลที่ ๕ มีกฎหมายให้เก็บไว้ละสตางค์ ถ้าราชฎรทำทำให้เป็นประโยชน์ไม่ได้ ใน ๓ ปีแล้ว ก็จะทำให้ผู้อื่นของต่อไป เก็บไว้ละสตางค์อีก ครั้นมาครั้งเจ้าพระยาวงษาภักดี มทองตรากำหนดค่าธรรมเนียม โดยใช้อัตราคิดชำระณะอย่างใหม่ สาระนั้นนำไปให้เป็นการวิปถาศ์ ค่าง ๆ เหลือพรรณานจริงกันทุกมณฑลฝ่ายใต้ เรื่องนี้ได้พูดกันแล้ว ในที่ประชุมเทศาภิบาลในกรุงเทพฯ ปี ๒๔๕๙ แต่เป็นเรื่องนี้ไม่รับผิดชอบด้วย เพราะครั้งนั้นอยู่นอกราชการ ฯ เมื่อสัมมเทศาภิบาลประชุมกันที่กรุงเทพฯ ฯ

ปี ๒๔๕๙ นั้น ก็เข้าใจกันอยู่แต่ว่าจะจัดการตามท้องตราเจ้าพระยาวงษา
 ไม่ได้ ก็เมื่อจัดการตามท้องตรานั้นไม่ได้ แลวดองจัดการตามความเห็นของ
 กรมหลวงราชบุรีดิเรกเกษเกล้าจอร์เจสดีดัง ตามกฎหมายเก่า จะเป็นอย่างไรบ้าง
 คนไม่เชื่อว่าคนขอจอร์เจสดีดังทุกขบออกกล่าวไว้แต่ความเดือดร้อนเพราะต้องเสีย
 ค่าจอร์เจสดีดังน้อยกว่าที่บ่งไว้ในท้องตราเจ้าพระยาวงษานั้น ถ้าเก็บเขาแต่เพียง
 ดั่งหนึ่ง เขาก็ขบใจ ส่วนเด่นาบตีกระทรวงเกษศรี ก็คงไม่โตโทษเป็นแน่
 เพราะได้ทรงออกจาตจอร์เจสดีดังในท้องตราเจ้าพระยาวงษาไว้แล้ว ๆ เมื่อ
 ประชุมดมุหเทศาธิบดีในกรุงเทพฯ ปี ๒๔๕๙ ดมุหเทศาธิบดีทุกคนคง
 จะจำได้ว่าได้นั่งเก้าอี้ไม้ดีดบายนักในเวลาที่ได้เด่นาบตีกระทรวงเกษศรีปรักปรำ
 เขาใครต่อใครหลายคน

อนึ่ง
 หอสมุดคณะนิติศาสตร์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

